

Navn: Emil Kirkegaard
Årskortnr. 20103300
Hold nr. 10
Det stillede spørgsmål ”Diskuter forståelsen af fornuftens rolle i Humes moralfilosofi, både hvad angår menneskelig motivation og moralsk bedømmelse.”
Omfang: ca. 7300 tegn

Skriveøvelse 4

Indledning

Der er primært to ting som Hume mente om fornuften: 1. den kan ikke alene motivere noget menneske til at udføre nogen handling, og 2. moralske principper kan ikke opdages via fornuften alene. I anden sektion vil jeg diskutere det første, og i tredje sektion det andet.

Fornuftens rolle i menneskelig adfærd

Det mest kendte citat angående Hume's holdninger til fornuftens rolle i menneskelig adfærd er følgende

”Reason is, and ought only to be the slave of the passions, and can never pretend to any other office than to serve and obey them.” (Hume, 1739, section 3)

Citatet viser fint hvad Hume mente om fornuftens rolle i menneskelig adfærd: fornuften kan ikke alene motivere mennesker til at handle. Nogle andre citater fra samme tekststed er

”In order to shew the fallacy of all this philosophy, I shall endeavour to prove first, that reason alone can never be a motive to any action of the will; and secondly, that it can never oppose passion in the direction of

the will.”

”It can never in the least concern us to know, that such objects are causes, and such others effects, if both the causes and effects be indifferent to us. Where the objects themselves do not affect us, their connexion can never give them any influence; and `tis plain, that as reason is nothing but the discovery of this connexion, it cannot be by its means that the objects are able to affect us.”

Altså, selv hvis man vidste at en ting forårsagede en anden ting, så ville dette være komplet ligegyldigt for en *medmindre* at man føler et eller andet for en af delene (eller noget som de forårsager). Hume giver en række argumenter for disse holdninger i *Treatise*. Hume's forståelse af menneskelig handlen er ca. således: Først vurderer man via observationer og ræsonnering hvordan fakta forholder sig, og hvilke handlinger som sandsynligvis vil føre til hvilke konsekvenser. Derefter 'kikker man ind i sig selv' for at finde ud af hvilke ting som har en værdi for en, og hvilke ting man har en interesse i. Til sidst vælger man den handling hvis konsekvenser resulterer i de konsekvenser bedst passer med ens interesser. Det behøver ikke at foregå i den rækkefølge (1 og 2 kan byttes om), og det behøver heller ikke at være bevidst. Dette forekommer mig at stemme godt overens med praksis.

Der er en især en indvending mod den holdning, nemlig at mange tror at fornuften og følelserne nogle gange er 'i krig' med hinanden eller giver modstridende handlingsforslag. Dette er en misforståelse. Tænk på eksemplet med om man bør ryge eller ej i en bestemt situation. De fleste mennesker har både en interesse i at leve lang tid og at leve sundt, men har samtidig en interesse i at være social. At ryge er en udmærket måde at være social på i nogle situationer (blandt andre rygere). Når man står i en situation hvor man har valget mellem at ryge eller lade være, så siges det, at det er et valg mellem følelser (som 'vil' ryge) og fornuft (som 'vil' undgå at ryge). Men i virkeligheden er det blot at man har modstridende interesser hvoraf nogle af dem er kortsigtede (at være social) og andre langsigtede (at være sund etc.).

Valget er ikke mellem en handling som følelserne 'vil' og en fornuften 'vil' men rettere mellem en handling som er god for nogle kortsigtede interesser (at være social) og en handling som er god for nogle langsigtede interesser (at være sund etc.). Ens langsigtede interesser har ofte størst værdi for en hvilket er derfor at fornuften 'siger' at man bør undgå at ryge. For de fleste mennesker ville det være irrationelt at ryge. Mange mennesker bliver i øvrigt klar over dette senere i deres liv hvor de prøver på at overbevise deres børn (og andre unge) om hvor dårlig ide det var at begynde at ryge, og at de i øvrigt prøver på at stoppe med at ryge. Ikke overraskende korrelerer rygning negativt med længden på den længste uddannelse som man har færdiggjort. Personer med en lang videregående uddannelse ryger næsten halvt så meget som personer med en kort videregående uddannelse (Ekholm (2006)).

Hume's holdninger om dette har været meget indflydelsesrige, og har stået tidens test temmelig godt som Peter Singer bemærker

”Extreme as it is, Hume's view of practical reason has stood up to criticism remarkably well. His central claim - that in practical reasoning we start from something wanted - is difficult to refute. [...]” (Singer, 1979, p. 321)

Men mest interessant ville det være hvis man videnskabeligt kunne teste påstanden. Uheldigvis kunne jeg ikke finde noget videnskabeligt studie som har forsøgt dette.

Fornuftens rolle i etik og moral

Hume's værker om etik er især en reaktion på moralsk rationalisme. Holdningen om at fornuften spiller en stor rolle i etisk ræsonnering. På Hume's tid var dette en meget udbredt holdning (og det blev det igen senere med Kant's ideer om samme). Hume var primært uenig i to ting som moralske rationalister mente: 1. at moralske principper kan opdages af fornuften alene, og 2. at det som er moralsk at gøre også altid er fornuftigt at gøre og omvendt (Cohon, section 4 (2010)).

Hume mente noget i stil med at moralske vurderinger er noget som man føler automatisk (hvis man er et normalt menneske) når man observerer situationer. Fx vil en normal person automatisk føle at noget er moralsk forkert når han stjæler andre folks ting under normale omstændigheder.

Som eksempler på ting som ikke er i modstrid med fornuften at gøre, så nævner Hume (og dette citat bruges meget ofte)

”’Tis not contrary to reason to prefer the destruction of the whole world to the scratching of my finger. ’Tis not contrary to reason for me to chuse my total ruin, to prevent the least uneasiness of an Indian or person wholly unknown to me. ’Tis as little contrary to reason to prefer even my own acknowledge'd lesser good to my greater, and have a more ardent affection for the former than the latter.” (Hume, 1739, section 3)

Selv om Hume skrev dette, så 'argumenterede' han alligevel for at det generelt (men ikke nødvendigvis) er fornuftigt at gøre hvad der er moralsk rigtigt (Hume, 1751, section 9).

Igen har Hume's holdninger haft stor indflydelse. Fx brugte Richard Joyce fornylig Hume's ideer om fornuftens rolle i etik i hans metaetiske forsvar af en fejl teori (eng. error theory) (Joyce (2002)).

Mange har senere forsøgt at vise hvordan det nu alligevel er fornuftigt altid at handle moralsk. Men disse forsøg har sjældent været særlig overbevisende. En række eksempler kan findes i Singer (1979, appendix).

Litteratur

Primær

David Hume, *A Treatise of Human Nature*, 1739(-1740), [link](#)

David Hume, *An Enquiry Concerning the Principles of Morals*, 1751, [link](#)

David Hume, *My own life*, 1776, [link](#)

Peter Singer, *Practical Ethics*, 1979, 2nd edition, Cambridge University Press

Richard Joyce, *The Myth of Morality*, 2002, Cambridge University Press

Ola Ekholm m.fl, *Sundhed og sygelighed i Danmark 2005 & udviklingen siden 1987*. Statens Institut for Folkesundhed, 2006. [link \(omtale\)](#)

Sekundær

Rachel Cohon, "Hume's Moral Philosophy", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2010 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [link](#)